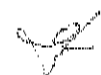

Autoreferat

1. **Imię i nazwisko:** Jacek Głazewski.
2. **Posiadane dyplomy i stopnie naukowe:**
  - **magister filologii polskiej w zakresie literaturoznawstwa i językoznawstwa** (dyplom z wyróżnieniem) – tytuł uzyskany 14 maja 2000 roku po odbyciu studiów i obronie pracy magisterskiej na kierunku filologia polska (*„Dimite nobis debita nostra”. Siedemnastowieczna polska elegia pokutna. Zarys problematyki*; promotor: prof. dr hab. Janusz Pele).
  - **doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa (z wyróżnieniem)** – stopień naukowy nadany uchwałą Rady Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego dnia 9 listopada 2004 roku na podstawie rozprawy doktorskiej *W żywiole tekstu. „Dworzanki” Jana Gawińskiego: próba lektury i interpretacji* obronionej dnia 26 października 2004 roku (promotor: prof. dr hab. Janusz Pele, recenzenci: prof. dr hab. Edmund Kotarski, prof. dr hab. Marek Prejs).
3. **Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:**
  - **asystent** w Instytucie Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego (1 października 2004 roku – 30 września 2005 roku).
  - **adiunkt** w Instytucie Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego [Zakład Literatury i Kultury Epok Dawnych] (1 października 2005 roku – 30 września 2011 roku).
  - **adiunkt** w Instytucie Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego [Zakład Komparatystyki] (1 października 2011 roku – 30 września 2013 roku)
  - **adiunkt** w Instytucie Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego [Zakład Literatury i Kultury Epok Dawnych] (1 października 2013 roku – 30 września 2016 roku).
  - **starszy specjalista naukowo-techniczny** w Instytucie Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego [Zakład Literatury i Kultury Epok Dawnych] (1 października 2016 roku – 30 września 2017 roku).
  - **asystent** w Instytucie Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego [Zakład Literatury i Kultury Epok Dawnych] (od 1 października 2017 roku).

W ramach dydaktyki uniwersyteckiej prowadziłem szereg zajęć dla studentów studiów I i II stopnia na kierunku filologia polska (dziennych i zaocznych): ćwiczenia (*Historia literatury staropolskiej i oświecenia. Literatura i kultura epok dawnych. Tradycje antyczne i biblijne. Wprowadzenie do nauki o literaturze. Analiza komparatystyczna*), seminaria licencyjne (*Życie literackie w polskim oświeceniu. Literatura staropolska wobec historii*), wykład (*Historia literatury staropolskiej i oświecenia*), konwersatoria (*Renesansowa alchemia, Kultura literacka wolnomularstwa. Francuskie i włoskie konteksty kultury staropolskiej*). Prowadziłem także zajęcia na studiach podyplomowych w Instytucie Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego (*Interteksty literackie*).

W okresie od października 2004 roku pełniłem następujące funkcje administracyjne:

- członek Rady Naukowej Instytutu Literatury Polskiej UW (jako przedstawiciel doktorantów w okresie od października 2002 roku do października 2005 roku).
- zastępca Sekretarza Komisji Rekrutacyjnej Wydziału Polonistyki (2004).
- sekretarz Komisji Rekrutacyjnej Wydziału Polonistyki UW (2005 – 2006).
- sekretarz Instytutu Literatury Polskiej UW (październik 2006 roku – październik 2012 roku).
- członek Zarządu Oddziału Warszawskiego Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza oraz Sekretarz Oddziału Warszawskiego (grudzień 2006 roku – październik 2010 roku).
- członek Zarządu Głównego Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza (maj 2009 roku – wrzesień 2010 roku).
- członek Komitetu Redakcyjnego serii „Nauka o Literaturze Polskiej za Granicą” przy Wydziale „Artes Liberales” Uniwersytetu Warszawskiego (2007 – 2009).
- członek Komitetu Okręgowego (Warszawa) „Olimpiady Literatury Polskiej i Języka Polskiego” (2008 – 2010).
- członek Komisji Rewizyjnej Oddziału Warszawskiego Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza (2010 – 2012).

Ponadto przez 12 lat (w okresie od października 1998 roku do października 2010 roku) pełniłem funkcję Sekretarza Redakcji – afiliowanego przy Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego – interdyscyplinarnego półrocznika „Barok. Historia –

Literatura - Sztuka". Od 2016 roku jestem także członkiem Redakcji „Przeglądu Filozoficzno-Literackiego”.

Wykonywanie części wymienionych powyżej funkcji – związanych z moim macierzystym środowiskiem Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego – pozwoliło mi również na nawiązanie współpracy z innymi ośrodkami naukowymi w Polsce i zaangażowanie się w interesujące projekty naukowe, wśród których wspomnieć należy głównie konferencje, jak i programy badawcze. Za najważniejsze inicjatywy w tym zakresie należałoby uznać m.in. organizację ogólnopolskiej konferencji naukowej „Karol Wojtyła – Poeta”, poświęconej dorobkowi literackiemu przyszłego papieża (październik 2005) – materiały z sympozjum ukazały się drukiem (*Karol Wojtyła. Poeta*, red. J. Ciałkowski, W. Sadowski, Warszawa 2006), II Międzynarodową Konferencję Komparatystyczną z cyklu „Barok polski wobec Europy”: *Barokowy przekład literacki i artystyczny* (referat: „*Torem swojego idąc pryncypala*”. Jan Gwiński jako tłumacz Johna Chama (1563-1622)), II Konferencję Naukową „*Siedleckie tradycje literackie*”, Siedlce (Muzeum Regionalne), 3 czerwca 2008 roku (referat: *Siedleckie przygody Jana Chryzostoma Pasika*), Międzynarodową konferencję naukową *Polska i Europa w dobie nowożytnej. L'Europe moderne: nouveau monde, nouvelle civilisation?*, Warszawa, Zamek Królewski, 16-17 grudnia 2008 r. (referat: „*Projekt van Veen*”. *Sarmacka wersja „Emblematów Horacjowskich” Ottoma Vaeniusa*), Międzynarodową konferencję naukową „*Wyspy Literatury VI: Czesław Miłosz*”, 29-31 sierpnia 2011 roku, Hołny Mejera, Krasnoguda (referat: *Kompot profesora Miłosza. Czesław Miłosz jako historyk literatury dawnej*), Ogólnopolską, interdyscyplinarną konferencję naukową „*Codziennosc oświeconych*”, Katowice, 25-26 października 2012 roku (referat: *Zycie codzienne w „Pamiętnikach” Marie-Jeanne Roland*), Międzynarodową konferencję „*China - Europe: New Quality of Relationships*”, Warszawa, 20-21 września 2012 roku, Międzynarodową konferencję Forum Dialogu Polsko-Litewskiego, Druskienniki (Litwa), 6-7 października 2012 roku. Brałem także udział w projekcie badawczym finansowanym w ramach NPR11 „*Czytanie poetów polskiego oświecenia: Krasicki – Naruszewicz – Trembecki – Karpiński*”, przedstawiając wyniki swoich badań na kolejnych sympozjach (m.in. „*Czytanie poetów polskiego oświecenia*”: *Ignacy Krasiński*, Dubiecko, 19-23 maja 2013 roku; referat: *Polska - instrukcja obsługi. „Prawdziwa powieść o naroznej kamienicy w Kukorowcach*”). Jesienią 2015 roku podjąłem również współpracę z Muzeum Łazienki Królewskiej w Warszawie i w okresie od października do grudnia 2015 roku kierowałem samodzielnie afiliowanym tam Ośrodkiem Badań nad Epoką Stanisławowską, organizując

szerzej odczytów i wykładów (m.in. wykład prof. dr hab. Krzysztofa Pomiana *Kolekcjonerstwo imperialne Katarzyna II*, 12 listopada 2015 roku).

W roku 2007 zostałem laureatem stypendium naukowego Rektora Uniwersytetu Warszawskiego.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. W Dz. U. Z. 2006 r. poz. 1311):

Monografia: *Konspiracja wyobraźni. Studium o pamiętnikach Jana Kilińskiego*, Wydawnictwo Wydziału Polonistyki UW, Warszawa 2017, ss. 350 (recenzenci wydawniczy: dr hab. Zofia Rejman, prof. dr hab. Piotr Mitner).

Monografia *Konspiracja wyobraźni* to studium historycznoliterackie, które zostało poświęcone analizie oraz interpretacji pamiętników bohatera insurekcji warszawskiej. Ze względu na specyfikę materiału źródłowego, rozważania musiały tu objąć zarówno kwestie natury biograficznej, jak i warsztatowej oraz problemowej (tematycznej). Lektura wspomnień Jana Kilińskiego polegała więc z jednej strony na zindywidualizowanym podejściu do tekstu, próbie opisanu jego wewnętrznej specyfiki, motywacji pisarskiej, konwencji narracyjnej, autorskiej strategii kształtowania dyskursu, z drugiej zaś strony na skonstruowaniu odpowiedniego kontekstu źródłowego, dzięki któremu pamiętniki stałyby się bardziej czytelne dla współczesnego odbiorcy. Wskutek owego podejścia tematyczno-problemowy zakres rozważań w naturalny sposób wynikał z treści samego dzieła. Uwagi o kwietniowych wypadkach w stolicy, o świadomości społecznej szewca, a także o jego relacjach ze Stanisławem Augustem Poniatowskim oraz Tadeuszem Kościuszką – jako kolejne rozdziały książki – nie zostały arbitralnie uznane za najważniejsze obszary autorskiej refleksji Jana Kilińskiego. O szczególnym znaczeniu tych konkretnych wątków zadecydowało ich rzeczywiste miejsce w strukturze całej relacji, które z kolei uwidoczniło się dzięki zestawieniu obydwu zachowanych wersji pamiętników szewca.

Konfrontacyjny tryb lektury umożliwił wskazanie prymarnej normy warsztatowej, rządzącej doświadczeniem pisarskim Jana Kilińskiego. Wydaje się bowiem, że to właśnie wyobraźnia twórcy szewca, zaktywizowana w procesie kreowania opowieści o jego najważniejszym doświadczeniu życiowym – udziale w konspiracyjnym spisku i w walkach zbrojnych o przywrócenie ojczyźnie politycznej suwerenności – czyni z pamiętników dzieło o

wyrazicie literackim charakterze. Geneza tytułu niniejszego studium kryje się właśnie w owym splocie interdyscyplinarnych problemów. W nim również należałoby doszukiwać się uzasadnienia dla literaturoznawczej, a nie wyłącznie historycznej interpretacji pamiętników Jana Kilińskiego. Za najistotniejsze osiągnięcie badawcze studium należałoby uznać szczegółową analizę porównawczą obydwu zachowanych wersji wspomnień szewca, a także znaczące doprecyzowanie hipotezy na temat czasu powstania tzw. *Pamiętnika drugiego*.

We wstępnej części rozważań (*Pamiętnikarstwo - historia - literatura*) przedstawiłem uwarunkowania metodologiczne rozprawy. Zasadniczą trudność historycznoliterackiego ujęcia problematyki polegała tu na silnie zakorzenionym w tradycji badawczej uznaniu materiałów pamiętnikarskich za pomocnicze źródło refleksji historycznej. Innymi słowy, memuarystyka bywa zwyczajowo uznawana za przedmiot badań historycznych, nie zaś historycznoliterackich – wyjątek stanowią tu jedynie pamiętniki i dzienniki pisarzy. Dystans wobec pamiętników związany był z modelem badań, który dominował w naukach humanistycznych i społecznych jeszcze kilkadziesiąt lat temu. Refleksja poznawcza wymagała skrupulatnej krytyki źródeł sprofilowanej pod kątem wiarygodności – strategia badawcza skoncentrowana przede wszystkim na dokumentach archiwalnych jedynie w ograniczonym zakresie uwzględniała pamiętniki jako punkt odniesienia badawczych analiz i spostrzeżeń. Wspomnienia, dzienniki, autobiografie traktowane były – nie bez racji – jako świadectwa unikalne, których indywidualistyczny, a zarazem incydentalny charakter uniemożliwiał typologiczną interpretację, odwołującą się do szerszego kontekstu zjawisk społecznych lub historycznych i ułatwiająca formułowanie wniosków natury ogólnej. Nawet weryfikacja faktów w oparciu o świadectwa zarejestrowane w piśmiennictwie memuarystycznym częstokroć nie była traktowana z entuzjazmem.

Istnieje kilka podstawowych przyczyn permanentnej nieufności warsztatowej w stosunku do dokumentów o charakterze wspomnieniowym. Podejrzliwość budzą choćby operacyjne zdolności ludzkiej pamięci, która częstokroć okazuje się zawodna, zwłaszcza w konfrontacji z dokumentacją źródłową pojmowaną w ścisłym sensie tego słowa. Często zdarza się, że uczestnicy rozmaitych historycznych wydarzeń nie są w stanie – zwłaszcza w sytuacji, gdy powracają do wypadków sprzed wielu lat – precyzyjnie odtworzyć ich przebiegu, mylą podstawowe fakty, daty, nazwiska, pozbawieni są szerszej perspektywy, choćby znajomości kontekstu politycznego lub międzynarodowego, w którego świetle opisywane zdarzenia nabierają konkretnego sensu dziejowego. W sytuacji, gdy odnotowane we wspomnieniach informacje można skonfrontować z mniej lub bardziej rozbudowaną bazą źródłową, pamiętnik staje się po prostu źródłem uzupełniającym. Gorzej jest wówczas, gdy

zapis pozostawiony przez pamiętnikarza stanowi jedyne świadectwo jakiegoś wydarzenia lub też jego historycznej oceny. Należy bowiem pamiętać, że dyskurs wspomnieniowy w praktyce wyrasta z dwóch obszarów chronologicznych: czasu opisywanego oraz czasu, w którym ów opis powstaje. W takim przypadku pamiętnik staje się wręcz źródłem pierwszorzędym i niezbędnym, wymagającym jednak szczególnej ostrożności. Kolejnym elementem memuarystyki, wywołującym pewne obawy poznawcze, byłby – oczywiście z narracyjnego punktu widzenia – subiektywizm oglądu. Przy czym podstawę metodologicznego dystansu tworzyłaby tu po pierwsze, ograniczona możliwość wyprowadzania z materiałów pamiętnikarskich wniosków natury ogólnej, po drugie zaś, dostrzegalna w wielu źródłach wspomnieniowych skłonność do przejawiania. Ten drugi aspekt połączony jest dodatkowo z historycznoliteracką płaszczyzną dyskursu pamiętnikarskiego, a zatem ze stylistyczno-językowymi składnikami jego ostatecznej formy – tekstu, który poprzez siatkę konwencji narracyjnych i modeli gatunkowych obowiązujących w epoce – częstokroć nie do końca ukształtowanych czy też rozpoznawalnych – przynależy zarówno do dziedziny historii, jak i literaturoznawstwa.

Zasadnicza perspektywa refleksji nad fenomenem pamiętników polegałaby na uchwyceniu procesu podmiotowej autonomizacji, najczęściej zespolonej z próbą rozpoznania własnego miejsca w hierarchii i strukturze życia zbiorowego – konkretnego środowiska, grupy zawodowej, ale przede wszystkim narodu. Przy czym ze względu na historyczny rozwój uwarunkowań społecznych, rozpoznaniem natury socjologicznej musiał towarzyszyć namysł historyczny, filozoficzny oraz historycznoliteracki, uwzględniający charakter owych przeobrażeń. Nie ulega bowiem wątpliwości, że w każdej z epok posługiwano się odmiennym zespołem dyrektyw, określających aktualny stopień dyspozycji podmiotowej. W jakimś sensie zatem zmienny charakter konwencji narracyjnych pamiętnikarstwa sprzężony jest z chronologią piśmiennictwa europejskiego, które stopniowo – począwszy od średniowiecza – było obszarem kształtowania się literackich wykładników świadomości indywidualnej. Nie wydaje się więc dziwne, że pamiętniki byłyby zatem podstawowym punktem odniesienia dla rozważań o kierunkach przeobrażeń cywilizacyjnych, którym podlegało społeczeństwo polskie również na przełomie XVIII i XIX wieku. Oświecenie byłoby tutaj epoką, w której daje się dostrzec intensyfikację szeregu zjawisk obserwowanych we wcześniejszych okresach, przy czym za najistotniejsze należałoby uznać właśnie owo wprowadzenie do obiegu literackiego świadectw pamiętnikarzy pochodzących z nieuprzywilejowanych grup społecznych – głównie średniozamożnego mieszczaństwa, zdeklasowanej szlachty, będącej trzonem tworzącej się inteligencji oraz chłopstwa – a także autentyczne natężenie aktywności

pisarskiej, która przyniesie materialny skutek w XIX wieku. Jednym z najciekawszych efektów wskazanych wyżej procesów są właśnie wspomnienia Jana Kilińskiego, słynnego uczestnika insurekcji kościuszkowskiej.

Książka *Konspiracja wyobraźni. Studium o pamiątkach Jana Kilińskiego* została podzielona na cztery zasadnicze rozdziały: dwuczęściowy rozdział *Prawa i zmylenie* (I.1 *Biografia rewolucjonisty z historią w tle*; I.2 *Dwa pamiątki*), dwuczęściowy rozdział *Wokół insurekcji* (II.1 *17-18 kwietnia 1794 roku*; II.2 *Świadomość społeczna*), rozdział *Król i „naczelnik ludu”* oraz rozdział *Kiliński i Kościuszko*. Rozprawę zamyka część podsumowująca rozważania t. „Pamiątki” *Jana Kilińskiego na tle memuarystyki polskiego oświecenia*.

Pierwszy rozdział monografii zawiera uwagi analityczno-interpretacyjne odnoszące się do zagadnienia biografii głównego bohatera oraz filologicznych aspektów jego wspomnień. Odtworzenie biegu życia Jana Kilińskiego z wykorzystaniem bogatego materiału o charakterze dokumentacyjnym pozwoliło na skonstruowanie podstawowego punktu odniesienia dla dalszych dociekań - rodzaj wyjściowej platformy weryfikacyjnej. Dzięki posłużeniu się licznymi opracowaniami źródłowymi oraz bogatą literaturą przedmiotu udało się w tej części rozważań skonstruować przekonujący kontekst historyczny dla ukazania osobistych - choć uwikłanych w doświadczenie zbiorowości - losów warszawskiego rewolucjonisty.

Urodzony w wielkopolskim Trzemesznie Kiliński rozpoczął życie zawodowe w okresie największej koniunktury gospodarczej czasów stanisławowskich. Piętnastolecie pomiędzy rokiem 1776 a 1791 zmieniło obraz Rzeczypospolitej, nadając mu pewnych znamion nowoczesności. Metamorfozie ekonomicznej towarzyszyła również przemiana modelu społecznego. Naturalnie, trudno byłoby wskazać ewolucyjną jednorodność tych procesów, zwłaszcza że na dialektykę rozwoju struktury społecznej niebagatelny wpływ miała międzynarodowa sytuacja Polski, z jej czysto politycznymi konsekwencjami. Niemniej, awans społeczny i ekonomiczny - pomimo wszelkich barier stanowych, wynikających z tradycyjnego układu sił - był jak się wydaje dość realną perspektywą.

Biografia Jana Kilińskiego byłaby zatem dobrą egzemplifikacją procesu dynamizacji życia społecznego Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVIII wieku, ale także ilustracją konsekwentnego, indywidualnego wysiłku na drodze do awansu społecznego, a co się z tym wiąże i majątkowego. Przyszły przywódca ludowy insurekcji warszawskiej pochodził z dość dobrze sytuowanej rodziny mieszczańskiej, która wskutek specyficznych uwarunkowań losowych zaczęła ulegać stopniowej pauperyzacji. Wybór dalszej drogi życiowej ujawnił

charakterystyczny dla Kilińskiego potencjał mobilności zawodowej, co należałoby uznać nie tylko za świadectwo jego aktywności, a może wręcz pewnej skłonności do ryzyka, ale przede wszystkim za dowód świadomej odpowiedzialności za własny los. Decyzja o przeniesieniu się do stolicy wpłynęła wszak na cały bieg życia szewca. W dalszych partiach podrzędziału dokonuję szczegółowej rekonstrukcji owego *curriculum vitae*, wskazując na zaangażowanie społeczne szewca, jego polityczne ambicje, a także blaski i cienie życia zawodowego i prywatnego. Naturalnie najważniejsze wydarzenia w biografii Kilińskiego, a zatem udział w insurekcyjnym spisku, a następnie w walkach o oswobodzenie Warszawy, przywództwo nad masami ludowymi w stolicy, akces do powstańczego rządu i awans oficerski, a wreszcie aresztowanie, więzienna gehenna oraz ostatnie lata życia ukazane zostały na szerszym tle, również z wykorzystaniem wspomnień licznych świadków z epoki.

Dzięki podjętej w pierwszej części rozdziału *Prawda i zmyślenie*, wiarygodnej z historycznego punktu widzenia, szczegółowej rekonstrukcji biografii Kilińskiego możliwe stało się uchwycenie specyfiki wspomnień szewca – kwestii tej została poświęcona druga część rozdziału (*Dwa pamiętniki*).

Szeweć pozostawił po sobie dwie – całkowicie odmienne – wersje wspomnień. Oba teksty powstały w innych okolicznościach, każdemu z ich towarzyszyły osobne motywacje pisarskie i wreszcie każda z wersji była odmiennie oceniana przez badaczy. Jeden z zasadniczych celów monografii *Konspiracja wyobraźni* stanowiło wiarygodne zestawienie *Pamiętnika pierwszego* i *Pamiętnika drugiego* na szerokim tle porównawczym, uwzględniającym teksty menuarystyczne innych pisarzy. Dzięki przyjęciu perspektywy komparatystycznej udało się nie tylko uchwycić podstawowe różnice pomiędzy odmiennymi wersjami wspomnień Kilińskiego, ale przede wszystkim uszczegółowić wiedzę na temat jego pisarstwa, zwłaszcza w odniesieniu do – wzbudzającej najwięcej kontrowersji – zawartości *Pamiętnika drugiego*.

Powstały pod koniec życia szewca tekst zyskał bowiem złą sławę źródła bałamutnego oraz bałwochwalczego – wielu historyków odmawiało mu jakiegokolwiek wartości, choć znaleźli się uczeni, którzy uznali drugą wersję wspomnień za interesującą oraz cenną poznawczo. Główny zarzut, który wysuwano w stosunku do *Pamiętnika drugiego* sprowadzić można do uwidocznionej w tekście strategii pisarskiej, polegającej na autoapologetycznej formule narracji. Kiliński – opisując wypadki, które rozegrały się w gorących dniach insurekcji warszawskiej – w istocie wyolbrzymia własną rolę, przy czym nie tyle manipuluje faktami, ile kreuje autorski wariant wydarzeń. Dodatkowo w stylu samej opowieści można dostrzec pewną tendencję do chępliwości i megalomanii, co powodowało, że szeweć

oskarżano o czyste fantazjowanie. Owa skłonność do potencjalnej fikcjonalizacji wywodu odbierała wspomnieniom Kilińskiego znamiona źródłowej wiarygodności. W efekcie badacze – zamiast starać się zinterpretować dzieło szewca z uwzględnieniem zawartej w nim *implicit* konwencji narracyjnej – uporeczywie tropili błędy, uznając niemal każdy literacki element opowieści za świadome fałszerstwo. Tymczasem z historycznoliterackiego punktu widzenia zarówno fikcjonalna dyspozycja tekstu, jak i jego intencjonalno-partykularne uwarunkowania pozwalają na potraktowanie wspomnień Kilińskiego jako dzieła, które dobrze wpisuje się w łańcuch literackiej tradycji memuarystycznej. Nie ulega bowiem wątpliwości, że elementy fikcji oraz nacisk na indywidualne postrzeganie rzeczywistości dziejowej, włącznie z osiąganym w ten sposób – zapewne zamierzonym, gdyż uzgodnionym z zasadniczymi motywacjami do podjęcia pisarskiego wysiłku – „efektem chwaliburstwa”, był charakterystyczny dla wielu wcześniejszych dzieł pamiętnikarskich lub pokrewnych pamiętnikarstwu. Innymi słowy, wyobraźnia literacka Kilińskiego, wyrażająca się poprzez fikcjonalizację dyskursu, winna być uznana za atut, a nie za negatywny objaw rozbuchanego egocentryzmu.

W dotychczasowych badaniach historycznych oraz historycznoliterackich nigdy nie dokonano podstawowej operacji analityczno-interpretacyjnej, polegającej na zestawieniu obu wersji wspomnień Kilińskiego. W podrödziale *Dwa pamiętniki* przeprowadzam taką procedurę, dzięki czemu możliwe staje się dostrzeżenie zróbhów strategii narracyjnej szewca. Kiliński podporządkował opowieść w *Pamiętniku pierwszym* wymogom powinności historiograficznych – zupełnie inaczej przedstawia się strategia narracyjna *Pamiętnika drugiego*. W nowej wersji wspomnień całkowitemu przeprofilowaniu uległo podejście szewca do historycznej materii opowiadania. Kiliński znacznie rozbuöował tekst: rozszerzenie perspektywy narracyjnej było powiązane z tendencją do wysuwania na pierwszy plan postaci samego pamiętnikarza, co stanowiło w gruncie rzeczy podstawowy cel opowiadania. Dzięki wspomnieniom Kiliński mógł w jakimś sensie zneutralizować trapiące go pod koniec życia zgorzknienie, związane z niezaspokojonymi ambicjami politycznymi i odzyskać poczucie wpływu na rzeczywistość, poprzez sugestywne kreowanie realiów historycznych wydarzeń. W efekcie narracja wspomnieniowa przypomina tu raczej fikcję literacką, niż wywód pamiętnikarski, nawet przy założeniu, że ten drugi podlega procesowi subiektywizacji. Fikcjonalizacja dyskursu w połączeniu z egocentrycznymi upodobaniami szewca przełożyły się w ostateczności na ekspresywność *Pamiętnika drugiego*, który wzbudzał niechęć części badaczy – zwłaszcza zaś historyków – właśnie ze względu na megalomańskie zapędy Kilińskiego. Problem w tym, że owa maniackalna skłonność stanowiła fundament jego

pisarskiej motywacji. Wyobraźnia literacka szewca zdecydowanie przeważa tu nad historyograficzną dyscypliną, zauważalną jeszcze na kartach pierwszej wersji wspomnień. *Pamiętnik drugi* jest w tym kontekście dziełem o bardziej rozwiniętym, literackim horyzoncie, wzbogaconym o nieznane uprzednio szczegóły, nowe wątki, a także pisany z wyraźną troską o fabularyzację wywołu, która wyraża się poprzez zastosowanie kontekstowych ekspozycji poszczególnych epizodów, bezpośrednio przytaczane dialogi, czy też zabiegi stylizacyjne.

Drugim - obok porównawczej lektury obu wersji wspomnień - najważniejszym osiągnięciem badawczym uwidocznionym w toku wywołu wydaje się hipoteza, dotycząca datowania tekstu drugiej wersji wspomnień szewca. W literaturze przedmiotu przyjmowało się na ogół, że *Pamiętnik drugi* został spisany w latach 1814-1818. Bardziej prawdopodobne wydaje się jednak, że tekst powstał w okresie od jesieni 1817 do wiosny 1818 roku, zaś bezpośrednim impulsem do sporządzenia zapisu byłaby śmierć Tadeusza Kościuszki (15 października 1817 roku), a następnie oficjalne uroczystości pogrzebowe. Podniosła atmosfera, która zapanaowała podówczas w polskim społeczeństwie i którą skutecznie podtrzymywały rozliczne druki ulotne i okolicznościowe ryciny, rzutowała na pewną melancholijną dyspozycję uczestników powstańczych walk. Można zatem przyjąć, że *Pamiętnik drugi* powstał na fali owego podniosłego nastroju, dzięki któremu - choćby tylko chwilowo - nikły dotychczas nienaruszalne podziały społeczne i polityczne, zaś marzenie o odzyskaniu niepodległości przekształcało się w kolejne spiski oraz sprzysiężenia. Szewca, który był nie tylko świadkiem, ale nadto aktywnym uczestnikiem powstańczej konspiracji, znał osobiście bohaterów tamtych wydarzeń, o wielu wypadkach słyszał, bądź domyślał się istnienia szczególnych, zakulisowych okoliczności niektórych zdarzeń, uznał, że najskuteczniejszym sposobem prezentacji własnego zaangażowania w sprawę insurekcji będzie sporządzenie nowej wersji tekstu.

Jak już wcześniej zaznaczyłem, struktura kolejnych rozdziałów monografii *Konspiracja wyobraźni* stanowi odzwierciedlenie rzeczywistego miejsca analizowanych wątków w konstrukcji wspomnieniowej relacji szewca. Co więcej, wychwycenie owych dominant ułatwiło badawczą obserwację pamiętników Kilińskiego w perspektywie trzech kręgów społeczno-kulturowych, w obrębie których rozgrywała się jego biografia: macierzystego środowiska konspiracyjno-mieszczanckiego (rozdział II: *Wokół insurekcji*), kręgu Stanisława Augusta Poniatowskiego (rozdział III: *Król i „naczelnik ludu”*) oraz środowiska Naczelnika powstania (rozdział IV: *Kiliński i Kościuszko*).

Dwuczęściowy rozdział *Wokół insurekcji (II.1 17-18 kwietnia 1794 roku. II.2 Świadomość społeczna)* został poświęcony szeregółowym rozważaniom na temat przebiegu insurekcji warszawskiej oraz literackich i źródłowych relacji na jej temat, a także – ukształtowanym na kartach wspomnień Kilińskiego – uwarunkowaniom świadomości mieszczańskiej końca XVIII wieku.

Jednym z najbardziej uderzających aspektów opowieści Kilińskiego jest z pewnością przedstawienie grozy starć zbrojnych. Krwawa łaźnia, do której doszło w Warszawie w trakcie kilkudziesięciogodzinnej bitwy znalazła swoje wstrząsające odzwierciedlenie w narracji szweca, wyraźnie przejętego realnymi skutkami walki. I wprowadzie świadomość tragiczna skłoniła Kilińskiego do sporządzenia testamentu tuż przed rozpoczęciem powstania, jednakże dopiero bezpośrednie zagrożenie życia zweryfikowało manifestowaną w czasie zebrań konspiracyjnych gotowość ostatecznego poświęcenia dla dobra ojczyzny. Charakterystyczna dla większości wspomnień o insurekcji warszawskiej pamięć bitewnej masakry żołnierzy rosyjskich uwiadcza się również pod piórem Kilińskiego. Krew płynąca ulicami, stosy bezładnie porozrzucanych, rozsiekanych zwłok, utrudniających transport i komunikację, unaocznienie męczarni umierających wrogów z pewnością studziły wojenny zapal bohatera. Szwec patrzy na wojnę okiem cywila, który został zmuszony do zaangażowania w działania zbrojne przez bieg wypadków. Rzecz jasna udział w bitwie nie przynosi mu ujmny, wręcz przeciwnie – staje się integralnym składnikiem poczucia własnej wartości. Niemniej, niepomierny wysiłek walki, koszty fizyczne oraz psychiczne krwawych starć z wrogiem, a ponadto coraz większy zakres odpowiedzialności administracyjnej przekładają się w najzwyczajszą – daleką od heroicznej tradycji żołnierskiej – refleksję człowieka zmęczonemu obowiązkami na rzecz zbiorowości. Cywilna perspektywa oglądu wypadków powstańczych w stolicy należałaby zatem do najistotniejszych wartości wspomnień Kilińskiego. I to właśnie na jej kanwie szwec kształtuje w pamiętnikach horyzonty refleksji obywatelskiej – oowemu zagadnieniu poświęcony został podrozdział *Świadomość społeczna*.

Kiliński ze względu na zdolności agitacyjne znalazł się nie tylko w centrum akcji propagandowej, ale był również jednym z przywódców mas ludowych w czasie samego powstania. W pamiętnikach zawarł szczególnie interesujące świadectwo procesu kształtowania się świadomości politycznej warszawskiego mieszczaństwa. Jej zasadniczym fundamentem było poczucie obywatelskiej odpowiedzialności za losy kraju oraz stolicy. Ta specyficzna tendencja, by w działaniach insurekcyjnych dostrzegać zarazem znamiona aktywności patriotycznej, jak i wyraziste inklinacje społeczne stanowiło charakterystyczną

ecchę lewicy powstańczej. To ku niej ciążyć będzie Kiliński w pierwszych tygodniach insurekcji. W następstwie rozwoju rewolucyjnych wypadków – osławionych egzekucji w maju i czerwcu 1794 roku – szewc zmieni jednak swoje zapatrywania i przesunie się w stronę środowiska konserwatywnego.

Wspomniana wyżej świadomość nie nosiła charakteru systemowego, nie stanowiła zamkniętego układu poglądów, sformułowanych na podstawie teoretycznych rozważań o potencjalnych kierunkach przeobrażeń społecznych. Tworzyła się na bieżąco, w cieniu konspiracyjnych zebrań, a potem w gorącej powstańczej walce. Była zapewne zawiązkiem podstawowych haseł oraz marzeń o lepszym, bardziej sprawiedliwym świecie, a w konsekwencji o bardziej dostatnim życiu. Stał też jej zawieszanie pomiędzy nadzieją rewolucyjnych wizji a rzeczywistością tradycyjnego układu społecznego, a także trwałością wzorców kulturowych, które zostały ukształtowane w jego granicach. Wspomnienia warszawskiego szewca okazują się świadectwem historycznej niezbywalności praw warstw nieuprzywilejowanych do współdecydowania o losach własnego państwa.

Rozdział III monografii został poświęcony relacjom pomiędzy królem Stanisławem Augustem Poniatowskim a Janem Kilińskim, a pośrednio również wizerunkowi monarchy w literaturze okolicznościowej i memuarystyce okresu powstania kościuszkowskiego. Szewc – w przeciwieństwie do większości pamiętnikarzy – nie dokonał rozróżnienia oraz odrębnej oceny politycznej i kulturalnej aktywności króla, ponieważ nie posiadał jakiegokolwiek zdolności do przeprowadzenia takiego wywodu. Był uczestnikiem i świadkiem konkretnych wydarzeń historycznych, wobec czego w swoich pamiętnikach skupił się na opowiadaniu o wypadkach, w których brał udział lub relacjonowaniu zasłyszanych skądinąd opowieści. Dominantą jego wywodów była zatem narracja a nie refleksja. Ambiwalencja w ocenie postawy króla nie wynikała u szewca ze szczegółowej analizy okresu panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, połączonej z rozpatrywaniem zalet i przywar monarchy. Była ona raczej efektem zderzenia realiów z usankcjonowaną przez tradycję historyczną hierarchią społeczną i autorytetem władzy. Innymi słowy, Kiliński, który odczuwał naturalny respekt przed majestatem królewskim, stopniowo weryfikował swą postawę wobec człowieka, który ów majestat uosabiał. Dość istotnym elementem rozważań wydaje się w tym kontekście inicjatywa stopniowego pozyskiwania szewca przez środowisko monarchy, co w jakimś sensie skutkowało odcięciem się Kilińskiego od swojego pierwotnego środowiska jakobińskich radykałów, zaś w efekcie zakulisowych rozgrywek doprowadziło do oficerskiej nominacji szewca, która stanowiła szczytowy punkt rozwoju jego kariery i działalności publicznej

Ostatni rozdział książki został poświęcony osobie Tadeusza Kościuszki. Wizerunek Naczelnika pozostawiony na kartach *Pamiętnika drugiego* nosi cechy krańcowo subiektywne. Kiliński konstruuje wywód świadomie, chcąc przede wszystkim osiągnąć zamierzony cel i przedstawić w jak najlepszym świetle samego siebie, jako uczestnika historycznych wydarzeń. Dokonuje zatem selekcji faktów, prezentuje poszczególne epizody stroniąc, posiłkuje się często własną fantazją. Nie ulega jednak wątpliwości, że pomimo wspomnianego wyżej subiektywizmu, opowieść szewca wydaje się spójna, a w dodatku dość harmonijnie wpisuje się w literacką legendę Tadeusza Kościuszki jako wodza rewolucji. Co jednak najistotniejsze, na kartach wspomnień Kilińskiego dochodzi do procesu przewartościowania postaci Naczelnika. Kwestia ta powiązana jest z genezą samych pamiętników jako tekstu, który dotrwał do dzisiejszych czasów w dwóch odmiennych wersjach. W każdej z nich wizerunek Tadeusza Kościuszki charakteryzuje się specyficznym rysunkiem, ściśle sprzężonym z motywacjami, które towarzyszyły Kilińskiemu przy sporządzaniu obu tekstów.

W pierwszej wersji wspomnień Kiliński obserwuje Naczelnika z dystansu. Wprawdzie szewca nie jest już tylko szeregowym spiskowcem, ale działając w obrębie sprzysiężenia, wciąż traktuje osobę Tadeusza Kościuszki z charakterystyczną rezerwą. Widać tu wyraźnie, że postać Naczelnika nie odgrywa roli, której można byłoby się spodziewać, biorąc pod uwagę choćby jego propagandową legendę i znaczenie dla przebiegu całej insurekcji. Sytuacja ta ulegnie diametralnej zmianie na kartach *Pamiętnika drugiego*.

W drugiej wersji wspomnień Naczelnik staje się pierwszoplanowym bohaterem opowieści, właśnie ze względu na prezentystyczny potencjał, który tkwił w możliwości ukazania postaci Kilińskiego w perspektywie pamięci o działaniach przywódcy insurekcji. Szewca przedstawił samego siebie jako bliskiego współpracownika Tadeusza Kościuszki, nieomalże jego powiernika i przyjaciela. Naturalną konsekwencją owego podejścia była również – obserwowana już w pierwszej wersji wspomnień – procedura ujmowania relacjonowanych wypadków z punktu widzenia ich aktywnego uczestnika, a nawet więcej – decydenta i stratega. Kiliński chciał być zapamiętany jako jeden z najważniejszych działaczy ruchu insurekcyjnego.

Zakończenie książki zostało poświęcone próbie spojrzenia na pamiętniki warszawskiego szewca z perspektywy piśmiennictwa wspomnieniowego całej epoki. Wiadomo, że dzieło Kilińskiego – pomimo wszelkich zastrzeżeń i wątpliwości – stawiane jest niemal na równi z najwybitniejszymi tekstami memuarystycznymi okresu oświecenia.

Specyfikę wspomnień bohatera insurekcji na tle piśmiennictwa wspomnieniowego polskiego oświecenia należałoby rozpatrywać w kilku aspektach. Pierwszą istotną kwestią wydaje się pochodzenie ich autora, rozumiane jako swoisty precedens społeczny oraz historycznoliteracki. Drugim elementem, który w przekonujący sposób zaświadcza o miejscu dzieła Kilińskiego w kontekście innych oświeceniowych pamiętników byłby literacki aspekt wspomnień i to zarówno w sensie typologicznym, jak i stylizacyjnym. Powyższe kwestie powiązane są dodatkowo z odmienną motywacją Kilińskiego, który dwukrotnie sięgał po pióro, za każdym razem w innych okolicznościach egzystencjalnych oraz politycznych.

Porównawcza lektura wspomnień szewca pozwala dostrzec dość interesującą zbieżność pomiędzy dyskursem literackim Kilińskiego a tradycją staropolskiej literatury pamiętnikarskiej, rzucając przy okazji światło na społeczne uwarunkowania biografii autora pamiętników. Z historycznoliterackiego punktu widzenia wspomnienia Kilińskiego należałoby potraktować jako dzieło, które kontynuuje staropolską szkołę narracji pamiętnikarskiej. Jeśli za typowy przykład uznać tu *Pamiętniki* Jana Chryzostoma Paska, to wspomnienia Kilińskiego wpisują się harmonijnie w pewien wyrazisty ciąg tradycji, na równi z dokonaniem Jędrzeja Kitowicza. W postawie szewca – a tym samym w jej literackiej reprezentacji – można dostrzec nie tylko słabość do wzorców kulturowych chwalebnej polskiej przeszłości, ale także rodzaj starań o autentyczny awans społeczny. Paradoksalnie więc – wbrew dotychczasowym interpretacjom – wspomnienia Kilińskiego są dowodem na trwałość szlacheckich wzorców kulturowych w obrębie stanu mieszczańskiego XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych.

Monografia poświęcona pamiętnikom Jana Kilińskiego stanowi efekt moich badań w ostatnich latach, kiedy to zwróciłem swoje zainteresowania w stronę epoki oświecenia. Świadectwem owych poszukiwań są również teksty, poświęcone literaturze wspomnieniowej tego okresu, publikowane w tomach zbiorowych lub czasopiśmie punktowanych [*Życie intelektualne w „Pamiętnikach” Marie-Jeanne Roland [w:] Cudziemność i niecudziemność oświeconych*, red. B. Mazurkova, M. Marcinkowska, Sz. P. Dąbrowski, Katowice 2013, t. 1: *Przyjemności, pasje i upodobania, Pani Roland i trauma Rewolucji*, „Napis” 2013, seria XIX: „Album rodzinny z traumą w tle”: *Poręcz we wspomnieniach Henryetty-Luzy d’Oberkirch [w:] Światy oświeconych i romantycznych. Doświadczenia, uczucia, wyobrażenia*, red. B. Mazurkova, Katowice 2015].

Punktem wyjściowym do skoncentrowania się na piśmiennictwie memoarystycznym epoki oświecenia były natomiast moje wcześniejsze zainteresowania, skupione wokół literatury polskiej XVI-XVII wieku. Z tym obszarem badawczym związane są przede wszystkim, dwie książki autorskie. Pierwsza z nich [*W zwiśle tekstu „Dwiarzanki” Jana Gawińskiego – próba lektury i interpretacji*, Warszawa 2008, „Studia Staropolskie. Series Nova”, t. XXX] powstała na bazie rozprawy doktorskiej i została poświęcona metaliterackim uwarunkowaniom dzieła zapomnianego, barokowego poety oraz jego powiązań z tradycją literacką. Druga książka [*Wariacje z powtórzeniami. Studia porównawcze z dzieł piśmiennictwa polskiego XVII wieku*, Warszawa 2013] była z kolei poświęcona analizie oraz interpretacji wybranych dzieł literatury barokowej pod kątem uwidocznionej w nich świadomości warsztatowej oraz zastosowanych przez pisarzy i poetów konwencji literackich.

W rozprawach i studiach publikowanych na łamach czasopism naukowych oraz w tomach zbiorowych starałem się uwzględnić perspektywę komparatystyczną, niezwykle istotną dla wiedzy o piśmiennictwie dawnym oraz podejmować rozważania o charakterze genealogiczno-warsztatowym, a także obserwować proces współczesnej recepcji literatury i kultury staropolskiej. W tym kontekście można byłoby wymienić m.in. następujące teksty: *„Towarzysze idąc przynępała”*. Jan Gawiński jako tłumacz Johna Owena. W: *Barok polski wobec Europy. Sztuka przekładu*, Red. A. Nowicka-Jeżowa, Marek Prejs, Warszawa 2005; *„Projekt van Veen”*. Narmicka wersja „*Emblematis Horacjaniskich*” Ottoma Vaentusa [w:] *Polska i Europa w dobie nowożytnej / L'Europe moderne: nouveau monde, nouvelle civilisation? Prace naukowe dedykowane Profesorowi Juliuszowi A. Chrościckiemu*, red. J. Bernatowicz, S. Mossakowski, A. Rottermund, Warszawa 2009; *Historia i narracja / O epizacie siedleckim w „Pamiętnikach” Jana Chryzostoma Packa*, „Terminus” 2010, z. 1 (22); *Lekcja retoryki doktora Markalka / Uwagi na temat oralności i piśmienności w kulturze staropolskiej (na przykładzie dzieła Jana z Kurzyczek)*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce” 2011, t. 1.V; *Strategie polemiczne w piśmiennictwie politycznym z okresu panowania Jana Kazimierza Wazy* [w:] *Proza staropolska*, red. K. Płuchcińska, M. Bauer, Łódź 2011; *„Najślepy kulawego”*. *Głosu filologiczna* [w:] *Krzyżanowski. Spojrzenie po latach*, red. L. Książek, M. Nabiałek, Warszawa 2013; *Kampania profesora Miłozza / Czestaw Miłozz jako historyk literatury staropolskiej*, „Przegląd Humanistyczny” 2012, nr 5 (434).

Osobny obszar stanowiłyby rozprawy, poświęcone szczegółowym zagadnieniom z zakresu piśmiennictwa XVIII wieku. Poza wskazanymi wyżej studiami na temat pamiętników francuskich epoki oświecenia, należałoby tu wymienić teksty odnoszące się do kultury literackiej europejskiego wolnomularstwa [*„Gdy człek w człeku widzi brata”*, *Idea braterstwa*

w *okolicznościowej poezji masonskiej*. „Wschodni Rocznik Humanistyczny” 2008, t. 5; *Między literaturą a rytuałem. Pieśni łanienchowe jako gatunek okolicznościowej poezji masonskiej*. „Napis. Pismo poświęcone literaturze okolicznościowej i użytkowej” seria XVI, 2010; *Źródła masonskiej świadomości* „Filozofia wolnomularza” Johanna Gottlieba Fichtego. „Wolnomularz Polski” 2012, nr 52] oraz studia, poświęcone związkom literatury i historii [Polska - instrukcja obsługi: „Prawdziwa powieść o kamienicy naroznej w Kukurowcach” [w:] *Czytanie Krasińskiego*, red. T. Kostkiewiczowa, R. Doktor, B. Mazurkowska, Warszawa 2014; *Polityczna diagnoza w cieniu królewskich grobów: „Głos umarłych”* [w:] *Czytanie Naruszewicza*, red. T. Kostkiewiczowa, B. Mazurkowska, B. Wolska, Warszawa 2015].

Moje zainteresowania edytorstwem naukowym tekstów dawnych zaowocowały następującymi opracowaniami: J. Gawiński, *Dworzanki albo epigrammata polskie*, wyd. J. Gładzewski, Warszawa 2005, „Biblioteka Pisarzy Staropolskich”, t. 30; „*Treny na zęście z świata Książęcia Konstantego Ostrogskiego do Księżycia Jerzego Czartoryskiego*” ze zbiorów Biblioteki Czartoryskich w Krakowie (rkps sygn. 1888), oprac. J. Gładzewski, „Barok” XIV/2(28) 2007; *Dwie anonimowe pieśni antyżydowskie z 1636 roku*, oprac. J. Gładzewski [w:] „*Umysł stateczny i w enotach gruntowny*”... *Prace edytorskie dedykowane pamięci Profesora Adama Kurpińskiego*, red. R. Grześkowiak, R. Krzywy, Warszawa 2012; A. Rysiński, *Satyry polski na twarz dworską*, wyd. J. Gładzewski, Warszawa 2015, „Biblioteka Dawnej Literatury Okolicznościowej i Popularnej”, t. XXI. Doświadczenie zdobyte przy opracowywaniu dzieł literatury dawnej pozwoliło mi również zająć się edycjami tekstów wybitnego polskiego historyka [„*Profesor tu nie obelga*” *Alfabet Bronisława Geremka*, wybór, układ, opracowanie J. Gładzewski, słowo wstępne H. Samsonowicz, Kraków 2013; B. Geremek, *Rozmowy polskie. 1988-2008*, wybór, wstęp i oprac. J. Gładzewski, Kraków 2015; B. Geremek, *Skuteczność i racja stanu. Z teki Ministra Spraw Zagranicznych RP*, wybór i oprac. J. Gładzewski, Warszawa 2016].

Byłem również współredaktorem kilku tomów zbiorowych, zawierających plon konferencji naukowych z dziedziny historii literatury i historii kultury [„*Corona scientiarum*” *Studia z historii literatury i kultury nowożytnej ofiarowane Profesorowi Januszowi Polcowi*, red. J. A. Chrościcki, J. Gładzewski, K. Mrowciewicz, M. Prejs, Warszawa 2004; *Karol Wajtyła - poeta*, red. J. Gładzewski, W. Sadowski, Warszawa 2006; „*Scriptum in mentem*” *Świadomość twórcza pisarzy epok dawnych*, red. J. Gładzewski, M. M. Kucprzak, Warszawa 2007 (seria „Seminaria Staropolskie”, t. II)].

Istotnym elementem mojej aktywności naukowej były także przekłady na język polski rosyjskich książek i artykułów naukowych, poświęconych zagadnieniom dziejów piśmiennictwa polskiego od renesansu do współczesności. Należałoby tu wymienić następujące książki: S. I. Nikołajew, *Od Kochanowskiego do Mickiewicza. Studia o historii polsko-rosyjskich związków literackich XVII - XIX wieku*, tłum. J. Gładzewski, Warszawa 2007 (seria „Nauka o Literaturze Polskiej za Granicą”, t. X); W. Britaniszski, *Rzeczpospolita poetów. Szkice i eseje*, wybór, tłum. i oprac. J. Gładzewski, Warszawa 2010, t. I: *Tradycje literatury polskiej*; W. Britaniszski, *Dwa światy. Iwazkiewicz i Miłosz*, wybór, tłum. i oprac. J. Gładzewski, Kraków-Warszawa 2016 (seria „Biblioteka Nowej Polski”, Instytut Książki). Spośród odrębnych szkiców warte wspomnienia są następujące pozycje: S. I. Nikołajew, *Jan Kochanowski w podręcznikach języka polskiego dla Rosjan (XVIII-I. połowa XIX wieku)*, tłum. J. Gładzewski [w:] „*Corona scilentiarii*”. *Studia z historii literatury i kultury nowożytnej ofiarowane Profesorowi Januszowi Polcowi*, red. J. A. Chrościcki, J. Gładzewski, K. Mrowcewicz, M. Prejs, Warszawa 2004; M. Ciccarini, *Zachodnie źródła XVII-wiecznych facecji polsko-rosyjskich*, tłum. J. Gładzewski [w:] *eadem*, *Zart, ironia, zbanzenie. Studia z literatury i kultury polskiej*, Warszawa 2008; A. Skiepijan, *Architekci Janusza Rudziwiłła*, tłum. J. Gładzewski, „*Barok*” 2009, nr 32, I; Svirida, *Wierki Wawrzyńca Ciucewicza i ich mawońskie motywy*, tłum. J. Gładzewski, „*Ars Regia. Rocznik poświęcony historii i myśli wolnomularstwa*” 2011, nr 20; W. Jerofiejew, *Trójgę bukiel*, tłum. J. Gładzewski [w:] R. Riemen, *Wieczny powrót faszyzmu wraz z esejami Jerzego Jedlickiego oraz Wiktora Jerofiejewa*, Kraków 2014.

Część publikacji mojego autorstwa stanowią również omówienia i recenzje polskich i zagranicznych prac naukowych (por. *Wykaz opublikowanych prac naukowych*). Teksty te publikowałem na łamach „*Baroku*”, „*Odrodzenia i Reformacji w Polsce*”, „*Wieku Oświecenia*”, „*Ars Regia*”, „*pl.it / rassegna italiana di argomenti polacchi*”, „*Przeglądu Powszechnego*”, „*Zeszytów Literackich*”, „*Kultury Liberalnej*”.

W ramach powinności eksperckich opiniowałem do druku szereg prac o charakterze naukowym – były to zarówno odrębne publikacje książkowe [recenzja wydawnicza książki M. Cytowickiej, H. Szelest, *Historia literatury starożytnej*, Warszawa 2006 oraz recenzja projektu wydawniczego *Słownik onomastyki starożytności greckiej i rzymskiej* dla Wydawnictwa Naukowego PWN], jak i odrębne artykuły naukowe [recenzent wewnętrzny „*Rocznika Towarzystwa Naukowego Płockiego*”, recenzent wewnętrzny projektu „*Polish Emblems*” finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wzwyższego].

Brałem również udział w badawczych programach grantowych [projekt NCN „Wiersz litaniijny w kulturze narodów Europy”, w ramach którego opracowałem obszar języka rosyjskiego: J. Gilazewski, *A Separate World. Russian Poetry Between the Native and the Universal* [w:] *Litane Verse I. Origines, Iberia, Slavia et Europa Media*, ed. by W. Sadowski, M. Kowalska, M. M. Kubas, Frankfurt am Main 2016 oraz projekt NPRH „Czytanie poetów polskiego oświecenia: Krasicki – Naruszewicz – Trembecki – Karpiński”, w ramach którego zajęłem się wybranymi dziełami Ignacego Krasickiego i Adama Naruszewicza].

Doświadczenie w badaniach nad literaturą i kulturą polską wykorzystuję we współpracy z zagranicznymi towarzystwami naukowymi. Od 2014 roku jestem członkiem-korespondentem I. Institut d'Histoire Culturelle Européenne Bronisław Geremek w Lunéville – w ramach współpracy, wziąłem udział w międzynarodowym sympozjum ATELIERS D'ÉTÉ 2014, „Vous avez dit multiculturel ?” (Lunéville, 1-4 lipca 2014 roku, z referatem *La carte en tant que territoire de la conscience. Considérations sur une expérience didactique dans le cadre des recherches sur le multiculturalisme de l'Europe contemporaine*). Jestem także członkiem The Thomas Paine Society (Pasadena, USA) oraz członkiem Instytutu Sztuka Królewska w Polsce.

Za ważny element mojego dorobku uznaję działania popularyzujące wiedzę o literaturze i kulturze polskiej. W tym kontekście moje inicjatywy nie ograniczają się do obszaru kultury dawnej i obejmują nieco szerszy zakres. Zaliczam do nich m.in. wykład *Pan Pusek w alkowie, czyli erotyczna historia literatury staropolskiej* w ramach cyklu „Wykładów otwartych w Muzeum Erotyki w Warszawie” (4 czerwca 2011 roku); odczyt *Zmiecłony umysł* w Rosji w ramach panelu dyskusyjnego „Murti Bing – wokół *Zmiecłonego umysłu* Czesława Miłosza” (19 grudnia 2011 roku, Biblioteka Uniwersyteku Warszawskiego); wywiad video dla studenckiego portalu kulturalnego „Niewinni Czarodzieje” w ramach cyklu „Literatura jest najważniejsza” (*Komparatystyka – krytyka – historia literatury*, opublikowane 4 października 2012 na stronie www.niewinni-czarodzieje.pl); udział w debatach: *Głódzie, drażniupka i włosiany goik. Utracane skarby polskich bezceństw* (Warszawa, „Kultura Liberalna”, 23 lipca 2013 roku, panelista); *„Liberale, Żydzi, Burżuazja...” Antoni Słonimski, „Wielmości Literackie” oraz ich krytycy* (Warszawa, „Kultura Liberalna”, 30 października 2013 roku, panelista); debata o książce *Wieczny powrót faszyzmu* Roba Riemena z udziałem autora (Warszawa, „Państwo-Miasto”, 29 października 2014 roku, moderator); panel dyskusyjny *Finansowanie a wizerunek instytucji polityki publicznej* w ramach konferencji „Finansowanie działalności organizacji polityki publicznej w dzisiejszej Polsce”

(Warszawa, Szkoła Główna Handlowa, 22 marca 2014 roku, panelista; audycję radiową PR 2 *W co wierzył Jan Kochanowski?* z cyklu „Te wstępne lektury” (dyskutant wraz z prof. Pauliną Buchwald-Pelewą i prof. Januszem Tazbirem, 18 maja 2014 roku); spotkanie z prof. Krzysztofem Kochlerem na temat książki *Polus Sarmaticus*, w ramach cyklu „Środy Literackie” Oddziału Warszawskiego Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza (Warszawa, Wydział Polonistyki UW, 22 marca 2017 roku, moderator). W tym kontekście należy wyróżnić zasługującą osobno dwie inicjatywy: opracowanie merytorycznej oprawy prezentacji *„Bogurodzica” – pieśń ojczyzny* z cyklu „Pierwsze! Najstarsze”, przygotowanej przez Bibliotekę Narodową w Warszawie (19 listopada 2016 roku) oraz opracowanie koncepcji i katalogu wystawy internetowej *„Chcieliśmy po prostu być z nim”*, *Komitet Obrony Robotników i Komitet Samoobrony Społecznej „KOR” (1976-1981)*, przygotowanej przez Muzeum Historii Polski w ramach projektu *Google Cultural Institute* (wrzesień 2016 roku).

